

چخوف در زبان فارسی

کسانی که بکنج کوی در ادبیات امروز ایران خونگرفته باشند شاید تصور نکنند که تقریباً همه شاهکارهای داستان نویسی و تأثر نویسی چخوف بزبان فارسی ترجمه شده باشد. آنچه تا کنون از آثار چخوف جسته جسته بزبان فارسی درآمده در مجموعه ها و مجلات و روزنامه های ایران انتشار یافته و دریغست که هنوز در مجلدات جداگانه انتشار نیافته و بهمین جهت در بادی نظر هویدا نیست و کمتر کسی تصور میتواند کرد که تا این اندازه از آثار او بزبان فارسی درآمده باشد.

امسال تازه چهل سال از مرگ چخوف میگذرد و بهمین جهت حتی در کشورهایی که زودتر از همه با آثار ادبی کشورهای بیگانه پی میبرند ترجمههایی که از آثار او شده چندان قدیم نیست. در ایران تا چایی که من خبر دارم نخستین کسی که بترجمه آثار وی آغاز کرده آقای صادق هدایتست که نخست داستان «تمشک تیغ دار» را ترجمه کرده و در جزوه ۳ دوره سوم افسانه در ۸ تیرماه ۱۳۱۰ چاپ کرده است و پس از آن داستان دیگری بنام «مشاور مخصوص» ترجمه کرده که در سال نخست روزنامه مردم از شماره ۱۸۵ (۱۹ مهرماه ۱۳۲۲) بمعد بی اسم مترجم چاپ شده است.

در میان مترجمین چخوف کسی که بیش از همه در معرفی آثار او بزبان فارسی کوشیده آقای محمد آسیم است که ۱۶ داستان وی را بشرح ذیل انتشار داده است: خوش بخت در روزنامه اطلاعات در شماره ۱۷ اردیبهشت ۱۳۲۰ و در سال ۲۶ روزنامه بهار در شماره های ۳۱ و ۳۲، پس برای چه زنده هستم در اطلاعات هفتگی در شماره ۲۵ خرداد ۱۳۲۰ و در سال ۲۶ روزنامه بهار در شماره های ۳۳ و ۳۴ و شماره اول مرداد ۱۳۲۱

یکی از روشن ترین دلایل نزدیکی ادبیات روسی با ادبیات ایران اینست که گذشته از آنکه نظم و نثر روسی را با کمال آسانی میتوان بزبان فارسی درآورد و تطبیق کرد و بسیاری از تلفیقها و کنایهها و استعاره های زبان روسی و گاهی مثلهای این زبان معادل قطعی در زبان فارسی دارد آنچه از نظم و نثر روسی بزبان فارسی نقل میشود کاملاً ملایم با طبع ایرانی و پسندیده خاطر مردم سرزمین ماست. کسانی که بنظر سطحی ادبیات می نگرند این قرابت و نزدیکی را از شباهتی که در عادات و رسوم دو کشورست میدانند و آنرا نتیجه فرهنگ و تمدن می شمارند اما کسی که بنظر ادبی ژرف تر بنگرد برو مسلم میشود که این نزدیکی بواسطه تعبیر ادبیست و تعبیری که در ادبیات روسی هست از ادبیات هر ملت غربی دیگر بتعبیر ادبیات فارسی نزدیکترست. استادان بزرگ نظم و نثر روسیه مخصوصاً کسانی که مانند پوشکین و لرماتوف احساسات رقیق و کلام لطیف و عبارات منسجم دارند یا نویسندگانی مانند گوگول و تورگنیف و چخوف و گورکی که سادگی و روانی و سهولت بیان مخصوص دارند یا کسانی مانند لئونالستوی و داستایوسکی که فکرشان در منتهای اوج و بلند پروازیست همه نظایر بسیار در ادبیات فارسی دارند و چون طبع ایرانی با اینگونه سخن پردازها از قدیم ترین زمان آشناست آثار این گویندگان و نویسندگان سرزمین روسیه در زبان فارسی کاملاً جای خود را باز میکند و ایرانی در آشنایی با آنها هیچ گونه حس غیر طبیعی نمی کند.

آنتون پاولوویچ چخوف ازین زمره نویسندگانتست. آنچه تا کنون از داستانها و نمایشنامه های او بزبان فارسی ترجمه شده این تجربه دیرین را روشن تر و ثابت تر کرده است.

روانامه نبرد آموزگار در روانامه نبرد در شماره ۲، عذاب الیم در روانامه نبرد شماره های ۴ تا ۶، خوشحالی در روانامه نبرد در شماره ۷، بدذات در روانامه نبرد در شماره ۸، هیس هیس در روانامه نبرد در شماره ۱۳، پدرخوانده در روانامه ایران در شماره ۶۸۷۷، تاریخ زنده در روانامه ایران در شماره ۶۸۷۵، هدیه در روانامه ایران در شماره ۶۹۲۰، یکی بود یکی نبود در روانامه ایران در شماره ۶۸۷۴، گریشا در روانامه ایران در شماره ۶۸۷۹، اطلاع در روانامه صبا در شماره ۱۲، خوش بختی زنان در روانامه افکار ایران در شماره ۲۰، مرد فوق العاده در روانامه افکار ایران در شماره ۴۳، شب قبل از محاکمه در روانامه رستاخیز ایران در شماره ۳.

پس از آقای آسیم مترجم دیگری که در معرفی آثار چخوف بیشتر کوشیده است آقای احمد میرفندرسکی است که نخست ترجمه داستان «زوجه» را در شماره ۴ مجله راه نوا انتشار داده و سپس داستان «مرگ کارمند» را ترجمه کرده است که در همین شماره مجله ما انتشار مییابد و یک داستان دیگر به عنوان «خانم . N.N.» را نیز ترجمه کرده که در شماره های آینده همین مجله منتشر خواهد شد. در مجلد اول «کلهای رنگارنگ» که در دیماه ۱۳۱۲ منتشر شده نیز ترجمه داستان «شرط بندی» انتشار یافته است که نام مترجم را در آن قید نکرده اند.

در تیر ماه امسال که مصادف با سال چهلم در گذشت نویسنده بزرگ بود هم چنانکه در اتحاد جماهیر شوروی و در بسیاری از کشور های دیگر مجالس یادبودی برپا شد در ایران هم یک سلسله مجالسی منعقد گشت و بهمین مناسبت گذشته از مقالاتی که در احوال چخوف در روزنامه های ایران

و امید و مهر ایران و دوست ایران و فردا و آذیر و اطلاعات و اخبار تازه روز و غیره انتشار یافت و گذشته از سخن رانی هایی که درین زمینه بعمل آمد برخی از آثار دیگر چخوف را بزبان فارسی ترجمه کرده و در روزنامه ها انتشار داده اند یا آنکه هنوز منتشر نشده است از آن جمله است ترجمه داستان «بوقلمون مزاج» که بعنوان «حرباء» در شماره ۷۹ روانامه دوست ایران در ۱۴ تیرماه ۱۳۲۳ بی نام مترجم آن منتشر شده و بعد در جزوه جداگانه انتشار یافته است و ترجمه داستان «موزیکها» بقلم آقای کریم کشاورز که در روانامه آذیر از شماره ۱۶۵ (۱۳ تیرماه) بعد انتشار می یابد و دو داستان «بوقلمون» و «راهنمایی برای کسانی که می خواهند زن بگیرند» بعنوان «دو حکایت فکاهی» ضمیمه شماره ۸۲ روانامه «اخبار تازه روز» در مشهد در جزوه جداگانه چاپ شده و موفولگ «مضرات دخانیات» و نمایشنامه «خرس» که آقای حسین گل گلاب ترجمه کرده و هر دو را در جلسه یادبود چخوف در دانشکده ادبیات هنرپیشگان ایرانی بازی کرده اند و اولی در همین شماره مجله انتشار یافته و دومی در شماره های بعد منتشر خواهد شد. دیگر از آثار چخوف که بزبان فارسی ترجمه شده نمایشنامه «خواستگاری» و «بوقلمون مزاج» اوست که چندی پیش آقای م. ع. شمیده ترجمه کرده است. ازین فهرست پیداست که تا کنون ۲۹ داستان و نمایشنامه که از شاهکارهای چخوف نویسنده بزرگ روسیست بزبان فارسی ترجمه شده است و بدین گونه زبان فارسی می تواند بخود بیابد که در معرفی بهترین نمونه های آثار وی فروگذار نکرده است.

